

LIBRARI

UNGDOM

#2011:2

TEMA: ÖSTEUROPA

Det våras för demokratin

Hosni Mubarak i Egypten och Ben Ali i Tunisien har tvingats bort från sina presidentposter. I Libyen kämpar rebellerna mot överste Khadaffis militära styrkor och i Syrien fortsätter revolten mot president Bashar al-Assad. Många har liknat upproren i arabvärlden den här våren vid Berlinmurens fall och Sovjetunionens kollaps 1989 respektive 1991.

Det är redan en historisk händelse, och ännu mer så om diktatorerna fortsätter att falla. Men slaget är inte vunnet bara för att diktatorn är borta. I Egypten hörs redan kritik mot hur det styrande militärrådet bland annat arresterar protestanter och framstår som lika maktfullkomliga som den störtade presidenten.

I det avseendet går det också att dra paralleller till Östeuropa efter Sovjets kollaps; än idag har många östeuropeiska stater problem med maktmissbruk, demokratiska underskott och korruption.

I det här numret av Liberal Ungdom har vi tagit en närmare titt på Östeuropa och utvecklingen där. I och med den arabiska våren torde det vara särskilt intressant, och vi borde kunna dra flera lärdomar av historien. Vägen till frihet och välbärande är sällan spikrak, och de enskilda ländernas kultur och historia påverkar deras möjligheter till reformer – trots att de levt under likartade politiska system och har mycket gemensamt.

Jan Leijonhielm, Rysslandsexpert vid Försvarshögskolan, skriver om Rysslands utveckling från 1991 till idag. Johan Norberg, känd liberal debattör och författare, beskriver hur Baltikum, till skillnad från Grekland, arbetade sig ur finanskrisen och den efterföljande lågkonjunkturen. Nu återvänder investerare och arbetstillfällen. Vi har också skrivit om Ukraina, den ryska gasledningen Nord Stream samt kommunismen i Östeuropa efter Sovjet.

Dessutom har Thea Andersson träffat Dilsa Demirbag-Sten för ett samtal och uppväxt och politik; vår ständige krönikör Håkan Tribell minns sin första strejk; och stilexperten Per Nilsson skriver om dagens slätstrukna politikermode.

Trevlig läsning!



Jakob Nyström,
redaktör

FOLKET:



Diana Berg, 17
Studerande

- De är visserligen ganska hemlighetsfulla, men nej det gör jag inte.



Sophie Ivan, 18
Studerande

- Ja, men mest alla ryska björnar.



Victor Arvidsson, 17
Studerande

- Nej, det ser jag ingen anledning att göra.

ADAM:

"Varför gick du med i LUF?" Det är en fråga jag får bland återkommer strax till svaret. Först något om det vi har framför oss politiskt:

Två viktiga händelser det här året är handlingsprogramskongressen i juli och Folkpartiets landsmöte i oktober. Många säger att politikens står i stiltje och att inget händer mellan valen. Skitsnack. LUF har inte varit så här aktivt på år och dagar. Vi har ett rekordantal motioner till kongressen. Vi har aktivitet i stora delar av landet vilket inte alltid är något vi kunnat skryta med. Det är nu vi jobbar för att ha något att komma med till valen 2014 och det är nu vi ser till att organisationen står stark inför de utmaningar vi har framför oss.



Nu till svaret. Jag minns faktiskt inte riktigt! Men jag vet varför jag är kvar och alltså älskar LUF. När jag är ute och träffar medlemmar i distrikt och klubbar förstår jag att liberalismen går en ljus framtid till mötes och att vi kommer stå urstarka inför valen 2014. Det är de här människorna som med både hjärta och tanke verkligen kan förändra. Därför LUF.

Adam Cwejman,
Förbundsordförande

FOTO: OSCAR SCHAU



- | | | | | | |
|----------|-----------------------------------------------------|----------|------------------------------------------|-----------|------------------------------------------------|
| 4 | Noterat | 8 | Tema: Östeuropa | 16 | Porträttet: Dilsa Demirbag-Sten |
| 5 | Krönika | | Ryssland från 1991 till 2011 | | Thea Andersson |
| | Saga Elgenstierna om varför hon är liberal | | Jan Leijonhielm | 19 | Utblick: Indien |
| 6 | Manligt politikermode då och nu | | Nordstream och rysk energipolitik | | Jakob Nyström |
| | Per Nilsson | | Joakim Rönnbäck | 20 | Listan |
| 7 | Debatt | | De baltiska tigrarna | | Bawar Ismail listar russen i lagboken |
| | Kommunalpolitiska arbetsgruppen om jämställda löner | | Johan Norberg | 21 | Kultur |
| | | | Ukraina, mellan Öst och Väst | | Joakim Rönnbäck recenserar boken De Imperfakta |
| | | | Emma Majanen | 23 | Krönika |
| | | | Kommunismen efter Sovjet | | Håkan Tribell om strejkminnen |
| | | | Bawar Ismail | | |

Redaktionen **Mejla oss på: liberalungdom@luf.se**



Redaktör: Jakob Nyström Art Director: Ebba Tornérhielm Skribent: Thea Andersson Skribent: Joakim Rönnbäck Skribent: Emma Söderberg Majanen Skribent: Bawar Ismail Fotograf: Oscar Schau Fotograf: Malinka Persson

Ansvarig utgivare Christoffer Fagerberg **Grafisk form** August Ekman Öhrn **Layout och redigering** Ebba Tornérhielm
Skribenter i detta nummer Saga Elgenstierna, Per Nilsson, Jan Leijonhielm, Johan Norberg, Håkan Tribell **Tryck** Danagårds Grafiska, 2011 **Omslag** Oscar Schau

NOTERAT

» Det är väldigt dyrt att gå på museum i dag. Speciellt om man tänker att det är en familj som ska gå och man har flera barn och två vuxna.»

Rörelsen planka.nu, kända för att kräva sin rätt till gratis kollektivtrafik genom just plankning, tycks ha bestämt sig för att utvidga sin rörelse. Härom veckan valde de att plankna in på Arkitekturmuseet. Att inträdet på detta museum är gratis för alla på fredagseftermiddagar liksom att det aldrig kostar något för besökare till och med 18 år väljer rörelsen att bortse från.

Precis som i fallet med kollektivtrafiken väljer planka.nu även att blunda för det faktum att det är just de mest utsatta grupperna i samhället som drabbas värst av de högre biljettpriiser som på sikt blir följden av aktioner som planka.nus.

ET

Att förstöra karriärer

KP

HTTP://KPWEBBEN.SE/OM-KP/PRESS/

Efter att det framkom att barnprogramledaren Ola Lindholm eventuellt använt kokain, blev reaktionerna bortom alla rimliga proportioner. SVT försökte utradera alla spår av hans existens, och i tidningarna togs det påstådda drogmissbruket omedelbart för sanning. Och det är mer än en sak som är upprörande med det hela.

Till att börja med kan man på goda grunder anta att en rejäl andel av både de journalister som rapporterar om fallet och alla andra som ondgör över sig det förkastliga i det hela, själva någon gång har knarkat. Än mer upprörande är att polisen tycks anse att det är en så oerhört angelägen uppgift att sätta dit kända personer för narkotikabrott, att de inte drar sig för att tvinga dem att lämna prover på ytterst lösa grunder.

Och slutligen, så är det hela oerhört orättvist. Är Ola Lindholm oskyldig, har han fått sin karriär förstörd och sin integritet allvarligt kränkt på grund av något han aldrig gjort. Och är han skyldig, har han fått det på grund av ett trivialt brott, som var och varannan människa gör sig skyldig till.

ESM

Mångkulturella odlingar

Tydligt finns det en koloniträdgård alldeles bakom min knut. När jag vandrade omkring och betraktade människorna som påtade i sina små trädgårdar, drabbades jag av en känsla som var en blandning av fascination och beundran. Det finns något underbart anakronistiskt över vurmerna för kolonilotten. I det ultramoderna Sverige, av alla ställen, är ytterst småskaligt odlade av grönsaker och prydnadsväxter närmast en folkrorelse.

Jag är imponerad över människor som på ett så påtagligt sätt tycks leva i nuet, undan vardagsstressen. Mina fördomar kommer också på skam. Jag trodde att kolonilotten var något som nästan bara pursvenska pensionärer ägnade sig åt. Men under min promenad såg jag tvärtom människor i skiftande åldrar och med varierande ursprung. Uppenbarligen borde jag promenera sådär planlöst lite oftare. Man vet aldrig vad man kan upptäcka.

JN



FOTO: FLICKR.COM/PHOTOS/CATFUNT/

Fett kefft

Fettaktivism har blivit en ny vänsterteoretisk snackis. I korta drag är fettaktivisternas huvudtes att överviktiga är en av kapitalismen förtryckt grupp. På grund av utsattheten uppstår sedan en rad följsjukdomar, vilka av liberala läkare påstås bero på själva fetman.

Marxister hyser en snillrik förmåga att locka in nya grupper i demonstrationstågen. Men när allvarliga sjukdomar viftas bort för att fylla ABF-husen är det dags att slå back. Annars kommer rödvinsvänstern att få lägga ner mycket energi på att finna en marknadens sammansvärjning i att följeslagarna försvinner i hjärtinfarkter.

JR

FOTO: FLICKR.COM/PHOTOS/FREEFOTO/

» Gondors invånare vet att en stor strid rasar utanför deras portar, och skulle egentligen vilja vara med i den. Men deras ledare har tappat all kontakt med verkligheten. I stället för att delta i den faktiska striden, sitter han på sin kammare och lyssnar på musik och äter mat. Därefter skickar han Gondors elittrupp in i döden, genom ett helt meningslöst anfall mot ett sedan länge förlorat fäste.»

Bloggaren tillika frilansskribenten Johan Ingerö jämför riksdagspartierna med folkslag ur Tolkiens värld. Vänsterpartiet väljer han att likna vid Gondors folk.

ET

» The rain starts with a single drop. This is a symbolic thing.»

Den saudiska kvinnorrättsaktivisten Manal al Sharif förklarar för CNN varför hon fortsätter att köra bil trots upprepade häktningar

JR

Därför är jag liberal

Jag är liberal. Och en aning konservativ, men det behöver jag inte gå in mer på här. Jag är liberal på så sätt att jag önskar världen och dess invånare all lycka, och jag är övertygad om att det är genom utveckling, inte tillbakagång, som alla människor kan få det bättre.

Vår förbundsordförande Adam Cwejman uttryckte detta mycket bra i radioprogrammet Hannas ekotripp i P3 (Program 8, "Skeptikern", 11 april 2011). Han sade "Jag är inte ondskefull, jag vill ju verkligen människor och världen gott, och det är vad det innebär att vara liberal".

Hur man ska kombinera tillväxt med hänsyn till miljö och klimat är i högsta grad en liberal fråga, och det är viktigt att man redan i skolan tar upp miljö- och klimatproblematiken och vilka konsekvenser dessa kan och kommer att medföra. Men det är lika viktigt att lärare får elever att förstå att det inte är för sent.

Vi står inte inför undergången, och filmen »The Day After Tomorrow« speglar inte på något sätt verkligheten. Att pranta in i skolungdomen att det enda som skulle kunna rädda oss är totalt köpstopp och att vi stänger ned alla kärnkraftverk i världen gör ingen nytta.

» Att pranta in i skolungdomen att det enda som skulle kunna rädda oss är totalt köpstopp och att vi stänger ned alla kärnkraftverk i världen gör ingen nytta.»

Ur en liberal synvinkel behöver inte klimatförändringarna enbart handla om regleringar och klimatmöten. Sådana är förstås viktiga; staten bör gå in där det är nödvändigt, och klimatmötet i Durban i december kommer förhoppningsvis leda till nya överenskommelser kring utsläppsminskningar.

Men det handlar om mer än så. Framtidstro är oerhört viktigt när det handlar om att förändra sitt levnadssätt. En tro på att förändring medför positiva konsekvenser är en av stöttepelarna inom liberalismen, jämte den att människan i sig är kapabel att utföra stordåd, om man bara släpper henne fri.

Klimathotet innebär ingen hopplös situation. Det är självklart att man ska vara medveten om konsekvenserna av vårt världslova agerande, men om politiker och miljöaktivister inte framhäver det faktum att vi idag lever hundra gånger mer miljömedvetet än under 1970-talet, riskerar dessa att bli betraktade som domedagsprofeter. Sådana medför aldrig något gott.

Saga Elgenstierna



Manligt politikermode då och nu

Kläderna gör politikern. John F Kennedy var något av en stilikon som bar både sneakers och button down-skjorta, vilket tyvärr ter sig otänkbart för dagens politiker. Både Fredrik Reinfeldt och Barack Obama bär slätstrukna konfektionskostymer helt utan personlig twist.

När den amerikanska herrmodetidningen Esquire Magazine för ett par år sedan listade de hundra bäst klädda männen under 1900-talet fyllde sidorna av gamla Hollywoodskådisar, jazzmusiker, prominenta affärsmän, konstnärer och en och annan författare.

En yrkesgrupp, som skulle toppa vilken annan typ av ranking som helst, lyste dock med sin frånvaro: politikerna. Man kan tycka att politiker som photoshoppar valaffischer på sig själva till oigenkännlighet borde göra allt för att klä sig så snyggt som möjligt. Men trots detta är det endast den välkammade John F Kennedy som tagit sig in på Esquires topplista.

Nu kan man givetvis ifrågasätta det hyfsat subjektiva begreppet stil, men inom det klassiska herrmodet finns det ändå en tydlig måttstock för vad som är stilfullt. Denna måttstock har sammanfattats av den amerikanska stilnestorn Alan Flusser, mannen som bland annat låg bakom kläderna i finansfilmen Wall Street. Han menar att stil är att klä sig efter sina fysiska förutsättningar i klassiska plagg, med rätt passform och med en individuell twist som speglar ens personlighet.

Att klä sig i de mest klassiska plaggen, kostymer och kavaj, är inget problem för en politiker. Rätt passform är heller inte svårt att fixa, även om det kräver en viss kunskap. Nej, svårigheten uppstår vid den individuella twisten. Att John F Kennedy bar sneakers och chinos låter inte särskilt radikalt i våra dagar, men då, på det tidiga sextiotalet, var USA mycket socialkonservativt och att bära sportplagg i arbetet krävde en hel del mod. Vad

skulle väljarna i södern säga om Kennedys privilegierade Ivy-league-stil? För att inte tala om mellanvästerns fackföreningsmän?

När man ställs inför sådana val är det inte konstigt att många politiker, som Kennedys efterträdare Richard Nixon, tar det säkra före det osäkra. Nixon hade därför på sig svarta oxfordskor överallt, även på stranden!

Att köra på det säkra alternativet har blivit den generella stilregeln bland toppolitiker. De flesta klassiska manliga stildetaljer har sakta men säkert försvunnit, från manschettknappen till dyra armbandsur till bröstnäsduken i kavajfickan. Barack Obama har slutat bära skraddarsydd kostymer och köper, precis som merparten av sina väljare, sin kostym direkt från galgen.

Vår statsminister är även han alltid klädd i konfektionskostym. Den smala kostymen signalerar att Fredrik Reinfeldt är modern, folklig (den ser relativt billig ut) och i hyfsad form (den smala skärningen lämnar inte mycket åt fantasin).

Men för att bli en ny Kennedy, krävs det att Reinfeldt vågar bryta mönstret och kliver ur den moderna fällan. Han och andra toppolitiker skulle tjäna på att våga visa sin personlighet och klä sig så snyggt som möjligt. Visst kan det väcka anstöt bland vissa grupper, men precis som alla som någon gång testat att klä sig lite bättre än omgivningens förväntningar säkert har upplevt, ingjuter en stilsatsning också respekt.

Respekt, i sin tur, är något de flesta politiker är i stort behov av i tider då ansvar och trygghet är väljarnas viktigaste parametrar för att betrakta någon som valbar. Först till button down-skjortan vinner!

Per Nilsson är opinionsanalytiker på Demoskop och skriver på bloggen Manligheter.se



Strejka för jämställda löner

Sverige har en av världens mest könssegregerade arbetsmarknader. I offentlig sektor saknar strejkvapnet verkan, vilket särskilt drabbar kvinnor. LUF:s kommunalpolitiska arbetsgrupp tycker att uteblivna löneutbetalningar vid strejker ska tillfalla medborgarna för att sätta press på arbetsgivarna.

Liberala ungdomsförbundet står bakom den svenska modellen där jämstarka parter tillsammans tar ansvar för en god lönebildning. I den andan kämpar LUF för att förändra Lagen om anställningsskydd som efter LO-krav förstört balansen med försämrade lönebildning och färre jobb som följd.

Nu är tid att uppmärksamma även andra obalanser på den svenska arbetsmarknaden. Trots att fackförbund inom den offentliga sektorn tillhör de allra mest välorganiserade har de uppenbara problem att driva igenom löneökningar för kvinnor inom välfärden. De låga lönerna för exempelvis sjuksköterskor och lärare är en central jämställdhetspolitisk utmaning.

Vi vet delvis varför denna diskriminering kan fortgå. Om en strejk skulle leda till stora förluster är en arbetsgivare beredd att gå långt för att undvika den. Om den tvärtom leder till låga eller inga förluster är fackförbundets förhandlingsutrymme begränsat.

Inom den privata sektorn är det tydligt att strejker normalt leder till produktionsbortfall och försämrade kundrelationer. För arbetsgivare i den offentliga sektorn är logiken omvänd. Där finns inga kunder som flyr, utan medborgare som via skattesedeln måste fortsätta betala trots att produktionen

ligger nere.

Det enda som händer för den kommunala ekonomidirektören vid en strejk är att löneutbetalningarna upphör. En stridsåtgärd från sjuksköterskor eller lärare är därmed inget annat än en ekonomisk jackpot för kommuner och landsting.

Att svenska fack står utan sitt allra starkaste vapen i förhandlingar med kommuner, landsting och stat är inte rimligt. Det har tydligt lett till lägre löner i offentlig sektor och med världens mest segregerade arbetsmarknad innebär det lägre löner för Sveriges kvinnor.

Det här måste förändras. Och ett förbund som både tror på jämställdhet och den svenska modellen har ett ansvar att inte bara peka på problemet utan också visa på lösningar. På det sättet kan LUF – mycket tydligare än att föra fram visioner utan vägar dit – påverka Folkpartiet idag.

Vi har därför motionerat till LUF:s kongress om att uteblivna lönebetalningar vid strejker mot offentlig sektor, via skatteavdrag, ska delas ut till medborgarna. På det sättet ökar kostnaderna för arbetsgivarna och strejkvapnet för Lärarförbundet och Vårdförbundet återställs. Förslaget skulle reformera de strukturer som hittills tryckt tillbaka lönerna i – samtidigt som skattetrycket faller.

En stridsåtgärd från sjuksköterskor eller lärare är därmed inget annat än en ekonomisk jackpot för kommuner och landsting.»

Det är ett förslag som är precis så nydanade som ett ungdomsförbund ska vara, precis så balanserat att det ändå kan vinna gehör hos Folkpartiet, och precis så verklighetsorienterat att det skulle förändra vardagen för vanliga människor. Faktum är att denna nyordning – långt bortom symbolpolitiken – skulle innebära mer jämställda löner och en mer jämställd arbetsmarknad än något annat krav LUF idag driver.

Kommunalpolitiska arbetsgruppen

*Nina Lindvall
Adam Alfredsson
Joakim Malmberg
Emma Widman
Erik Scheller*

Rysslands väg en källa till oro

Utvecklingen i Ryssland sedan Sovjetunionens kollaps 1991 har inte gått åt det håll omvärlden då hoppades på. Landet har enorma problem varav fattigdom, korruption och maktmissbruk är några exempel.

Ryssarna firade nyligen segerdagen i andra världskriget, den 9 maj. På Röda torget marscherade de sedvanliga snörräta leden soldater, blandade med stridsvagnar och missiler, de flesta visserligen uppgraderade versioner från ett svunnet Sovjetunionen. På Lenins mausoleum utlovade presidenten Dmitrij Medvedev fortsatt upprustning och mer medel till en krigsmakt som sedan 2003 fått snabbt växande budgetar. Bilden kunde med vissa smärre justeringar vara hämtad från 1980-talet.

Den liknelsen har givetvis sina begränsningar – Ryssland är inte Sovjetunionen, mycket positivt har hänt, kommunistpartiets kvävande hand är borta, rörelse- och yttrandefrihet existerar, välståndet växer och fria – men enligt den europeiska samarbetsorganisationen OSSE inte rättvisa – val kan hållas. Segerdagen utgör fortfarande ett starkt nationellt kitt, alla är överens om dagens betydelse. Den utgjorde inte bara segern över nazismen och därmed en fortsatt existens som självständig nation, den markerade också inledningen på den period, då Sovjetunionen blev en supermakt.

Vi kan emellertid också konstatera att andra former av mindre positiva historiska kitt har en omfattande förankring i den ryska befolkningen. Nyligen genomfördes en landsomfattande opinionsundersökning, där 36 000 människor tillfrågades hur de ställde sig till att omvärdera Sovjetunionen som den hårda diktatur den var och att Stalins brott skulle utgöra den avgörande faktorn för hur hans eftermäle skulle

fastslås. Anledningen var sannolikt att president Medvedev behövde ett stöd för sin syn att Ryssland måste göra upp med sitt mörka förflutna för att skapa en modern stat – en mycket rimlig tanke.

Han blev inte bönhörd: 90 procent av de tillfrågade ansåg att man inte borde omvärdera det sovjetiska styret och cirka 70 procent var emot en mörkare bild av Stalin. Omvärlden må förundras över detta resultat, men för den som följt rysk utveckling under några decennier framstår det som en naturlig följd av att regimen uppmuntrat en nationalism, som varit knuten till ett mer ärofyllt sovjetiskt förflutet, i vilket Stalins roll oupplösligt är förknippad med ekonomiska framgångar och segern i andra världskriget. Detta trots att ekonomin mycket byggde på slavarbete och att Stalin var med om att starta kriget genom angreppet på Polen.

Vid den sovjetiska kollapsen 1991 stod den ryska ledningen inför enorma problem: Hur skulle man samtidigt kunna gå över från statskapitalism till marknadsekonomi, från diktatur till demokrati och från imperium till nationsstat? Det kaotiska 1990-talet under Boris Jeltsin lyckades bara delvis. En fri ekonomi utvecklades – vilket inte är samma sak som marknadsekonomi – men den karaktäriserades av en extrem segregation mellan en mycket rik skara oligarker och en relativt liten medelklass med växande köpkraft, medan en stor andel av befolkningen förblev fattig, särskilt på landsbygden. Dessvärre innebar utvecklingen att stora delar av befolkningen kom att förknippa demokratin med instabilitet och ekonomisk kräftgång.

Trots en politisk mångfald under denna period med relativt starka liberala krafter, lyckades dessa inte behålla sin position. I och med Jeltsins val av Vladimir Putin, tidigare KGB-anställd och chef för FSB till först premiärminister och sedan president började demokratin tappa mark. Putin hörde till skaran av "siloviki", personer från tidigare befattningar inom säkerhets- och underrättelsetjänsten eller krigsmakten som trodde på en lagarnas diktatur, en maktvertikal och en stark centralmakt. Ryska sociologer har uppskattat att denna

Två decennier har gått sedan Berlinmurens fall och Sovjetunionens kollaps. Frihetens vindar har svept över de forna kommuniststaterna och många av länderna har omfamnat den liberala demokratin, rättsstaten och marknadsekonomi. Samtidigt har andra en lång väg att gå. Flera östeuropeiska stater står inför stora utmaningar. Deras vägval kommer att få konsekvenser långt utanför de egna gränserna.

grupp utgör mellan 40 och 70 procent av den styrande makteliten, beroende på hur man definierar denna. Man har också byggt upp skydd för sin maktställning på sikt, genom lagar som missgynnar bildande av nya partier.

Den nuvarande ledningen har shanghajat den politiska utvecklingen i Ryssland. Med lagar, förordningar, ägande av all inflytelserik media, tillsättande av lokala makthavare, manipulerade val och genom att oppositionen har förlorat allt politiskt inflytande har man säkrat sin maktställning för lång tid. Denna utveckling tog fart under Putins andra presidentperiod; 2003/2004 markerar en definitiv övergång till en politiskt ofri stat. De val som skett sedan dess har alla av OSSE bedömts som fria, men inte rättvisa.

Vad gäller nationsbyggandet, så har detta ur Moskvas – och särskilt Putins – synvinkel blivit en framgångsrik process. Genom att ta delar av den tsaristiska och den sovjetiska symboliken samt en konservativ ortodox kyrka har man försökt skapa en ny rysk nationell identitet, som medborgarna kan känna stolthet för. En ny nationalism med drag av imperienostalgi och en hotbild med fiender runt gränserna har flitigt underblåsts av den ryska ledningen. I den utrikespolitiska verktygslådan har de flesta instrument använts för att skapa inflytande i den närmaste omvärlden: ekonomiska påtryckningar, många leveransavbrott inom energisektorn, IT-angrepp på bland andra Estland och militär makt i kriget med Georgien, där man också gjorde sig skyldig till aktivt stöd av etnisk rensning enligt den granskning EU lät göra.

Vad som verkar oroa dagens ryska makthavare är främst två saker: den ena består i okontrollerade folkliga protester som skulle kunna leda till en ukrainsk situation. Därför slår man också med kraft ned alla tendenser i form av spontana protester och demonstrationer. Den andra faran är mer svårhanterlig. Den består i en konstant hög inflation och stigande livsmedelspriser. Situationen är mer dramatisk än vad man kan utläsa av statistiken: om inflationen var 11 procent 2010, så var prisökningen på basvaror inom livsmedelsområdet uppåt 40 procent.

Med en befolkning där sannolikt cirka 20 procent lever på eller under fattigdomsgränsen är prisökningar av detta slag ett politiskt problem av mycket stora mått. Hittills har man inte hittat någon lösning, och den ryska befolkningen drabbas fortsatt av höjda priser på världsmarknaden. Ryskt spannmål exporteras på grund av högre lönsamhet till väst, på samma sätt som med bensin, vilket resulterar i högre priser och tilltagande knapphet i Ryssland.

Det finns andra saker i den ryska utvecklingen som borde oroa ledarskiktet, till exempel den demografiska krisen som skulle kunna innebära en drastisk minskning av befolkningen till ungefär 110 miljoner till år 2050. Den är orsakad av en hälso- och sjukvårdskris där HIV, hepatit och tuberkulos tillsammans med mycket utbredd alkoholism har lett till en medellivslängd på knappt 60 år för män och 74 för kvinnor. Detta är mycket allvarligt då en minskande andel arbetsföra måste försörja en växande skara pensionärer och en sjuklig befolkning.

Andelen röstberättigade som aktivt stöder dem eller det styrande partiet Enade Ryssland utgör dock inte mer än cirka 18 procent under senare val och trenden är vikande.«

Ett annat allvarligt problem, korruptionen, har av president Medvedev lyfts fram som ett prioriterat område. Ryssland har en ökande korruption som enligt Transparency International är i paritet med de värsta syndarna i arabvärlden och Afrika. Trenden är dessutom negativ; som på så många andra rankinglistor ligger Ryssland i botten i gruppen med små förändringar under senare år. Ryssland bedöms till exempel inte vara en fri politisk stat eller ha en fri ekonomi eller press. Korruptionen försvårar tillvaron för de som måste muta till sig bättre sjukvård, bra skolgång för barnen, slippa ifrån en farlig värnplikt eller bara bli förbisläppt av trafikpolisen.

På högre nivåer tillskansar sig tillståndsgivare av alla slag, statliga inspektörer med flera mutor från mindre och medelstora företag, medan de verkligt stora mutorna och avtappningen av valutaflöden ligger på de högsta nivåerna inom staten. Putin har i västpess utpekats som en av de mest korrupta med en förmögenhet på allt mellan 20 och 40 miljarder dollar. Ingenting av detta har dock bevisats. Grävande journalister har i skrämmande stort antal funnit att de grävt sin egen grav: 19 stycken har de senaste tio åren fallit offer för ännu ouppklarade mord.

Hur ser då framtiden för Ryssland ut? ”Tandemokratin” har hittills till synes fungerat hyggligt. Meningsskiljaktigheter har funnits mellan

grupperingarna kring Medvedev och Putin, men de utgör sannolikt ett naturligt inslag i denna bysantinska miljö, eller teaterscen som en känd rysk analytiker uttryckt det. Medvedev och Putin vänder sig till olika grupper, presidenten till mer liberalt inriktade personer i städerna samt till väst, medan Putins auditorium är de konservativa, arbetarna, landsbygden och säkerhetsstrukturerna. De har båda ett till synes stort stöd, mellan 65-75 procent i opinionsundersökningar.

Andelen röstberättigade som aktivt stöder dem eller det styrande partiet Enade Ryssland utgör dock inte mer än cirka 18 procent under senare val och trenden är vikande. För första gången är idag också den del av befolkningen som anser att utvecklingen går åt fel håll större än de som anser den vara riktig. Presidentvalet 2012 erbjuder inte något egentligt val, båda två kommer sannolikt att finnas kvar i det ryska ledargarnityret.

Medvedevs syn på korruption, ekonomi och demokrati låter bra, men han har under tre år bara kunnat påverka den reella politiken marginellt medan Putin är den som håller i taktpinnen. Skulle Medvedev som fortsatt president få den makt som han enligt konstitutionen faktiskt har, skulle Ryssland kunna gå in i den moderniseringsfas landet behöver. Med Putin

som president riskerar utvecklingen att gå i motsatt riktning. Ryssland kan dock inte i längden styras av en korruperad och ineffektiv byråkrati. Det finns flera exempel på hur illa det kan gå, till exempel de omfattande bränderna under 2010. Man måste finna en ny ekonomisk modell, den gamla som byggde på stora oljeintäkter och billiga lån i väst är förbrukad. En innovativ ekonomi som mer drivs av produktivitetssökningar krävs.

En rättsstat måste skapas för att öka utländska investeringar och det civila samhället i form av icke-statliga organisationer måste få ett inflytande. Den i grunden apolitiska befolkningen måste tillåtas påverka politiken genom rättvisa val och ett system med ”checks and balances” där makthavare ställs till svars för sina handlingar. Samtidigt måste man skapa strategier för hur man skall klara en skrämmande hög grad av ohälsa, enorma miljöproblem och minskande befolkning. Utmaningarna är många och svaren ännu få. Den ryska framtiden förblir osäker och utgör därför ett orosmoment för omvärlden.

Jan Leijonhielm
Rysslandsanalytiker vid Försvarshögskolan

FOTO: OSCAR SCHAU



FOTO: NORD STREAM AG

EU och den ryska gasen

Bygget av gasledningen Nord Stream tryggar leveranserna av rysk gas till Västeuropa, men äventyrar samtidigt de östeuropeiska staternas säkerhetspolitiska situation. Energipolitik har blivit säkerhetspolitik, och Ryssland tvekar inte att använda gasen som påtryckningsmedel.

I Fukushimakatastrofens efterdyningar hörs kärnkraftspessimistiska tongångar runtom i världen. Reaktorer stoppas, ses över och riskerar nedläggning.

Trots egna erfarenheter av kärnkraftens risker utgör Östeuropa ett undantag. Ukrainas kärnkraftsprogram fortsätter planenligt och intresset för att stänga de överåriga reaktorerna i Baltikum är lågt. Uppenbarligen finns det andra hot som bedöms som mer allvarliga.

Kalla krigets slut sågs först som ett stopp för säkerhetspolitiska spänningar i regionen. När det militärt aggressiva Sovjet upphörde att existera år 1991 talade europeiska politiker om goda diplomatiska relationer och en fredsskapande handel. Dessa faktorer skulle inom kort införliva den nya ryska federationen i den europeiska familjen.

Tongången i debatten har förändrats när förhoppningarna om fred och demokrati två decennier senare kommit på skam. En växande och offensivt övande krigsmakt, centreringen av politisk makt kring en Vladimir Putin med stormaktsvisioner samt krigen i Tjetjenien och Georgien för tankarna tillbaka till tiden före murens fall.

Utöver detta har Moskva vid flera tillfällen visat att man inte gör åtskillnad mellan säkerhets- och energipolitik. Där det mest omtalade exemplet är den avstängda gasen till ett politiskt misslagligt Ukraina vintern 2008.

Rysslands östeuropeiska grannars skydd mot hot och leveransstopp har länge varit deras funktion som transitländer. En avstängd kran har inte bara drabbat folket i Ukraina utan även inneburit uteblivna leveranser till Centraleuropa. Detta är emellertid på väg att förändras i och med byggandet av den drygt 120 mil långa pipelinen Nord Stream på Östersjöns botten.

Ur ett tyskt perspektiv är det självklart önskvärt att få gas levererad oberoende av dispyter längs vägen. Därför har Nord Streams lobbyister, med före detta förbundskanslern Gerhard Schröder i spetsen, inte haft svårt att sälja in projektet. Intressant nog ofta med liberalt klingande argument om handelns betydelse för fred.

Det ömsesidiga beroende som Tysklands och Rysslands omfattande energihandel skapar gynnar säkert parternas diplomatiska relationer. Däremot finns det skäl att frukta konsekvenserna för de mindre östeuropeiska staterna. När länder som är beroende av energijätten Gazproms leveranser förlorar den trygghet övriga Europas ekonomiska intressen tidigare inneburit, begränsas dessa länders politiska handlingsutrymme.

Vill övriga EU fortsätta att införliva dessa länder i unionssamarbetet behövs flera kursändringar. Först och främst är det läge att respektera den östeuropeiska viljan att öka den egna energiproduktionen.

Västeuropeiska länder skulle också behöva inse värdet av en egen storskalig energiexport till länder som Slovakien och Moldavien.

Slutligen måste utrikespolitiker runtom i Europa våga stå på sig, trots handelsrelationerna med Ryssland. Nästa gång ryska militära muskler spänns mot grannländerna bör exempelvis Tyskland visa sitt stöd, trots redan säkrade leveranser för egen del. Ingen vill tillbaka till det kalla kriget och därför är det dags att inse att energipolitik blivit säkerhetspolitik.

Joakim Rönnbäck

De baltiska tigrarna

Finanskrisen och lågkonjunkturen drabbade de baltiska länderna mycket hårt. Men istället för att ta den enkla vägen ut och låta valutan falla valde man att arbeta och spara sig ur krisen. Nu återvänder investerarna och tillväxten har tagit fart igen

Många imponeras över hur Kina, Indien och Brasilien har tuffat på med hög tillväxt genom hela finanskrisen. Men de har blåst på med billiga pengar och massiv utlåning. Då är det inte svårt att starta kostsamma, lånefinansierade projekt som i det korta loppet ger tillväxt och arbetstillfällen. Det är först i svåra stunder som vi ser vilka som är bäst på att skapa långsiktig utveckling. Och låt mig då nominera en annan grupp länder som just har visat att de kan hantera motgångar som hade knäckt andra.

Våra grannländer Estland, Lettland och Litauen är det forna Sovjetblockets lysande, liberala stjärnor. De byggde på nolltid upp demokratiska institutioner och liberaliserade sina ekonomier så att de fick allt modernare produktion och handel med väst, inte minst Sverige. Resultatet blev en väldig välståndökning och minskade sociala problem.

Men dessa länder sveptes med i finanskrisens malström 2009-2010. När alla andra drog tillbaka sina investeringar och slutade importera slog det hårt mot så små och utlandsberoende ekonomier. BNP föll med chockerande 15 procent på ett år. Det var inte en recession, utan en depression.

För två år sedan trodde alla att de skulle låta sina valutor rasa för att på så sätt rea ut sin export. Det var det scenariet som höll den politiska och finansiella eliten i Sverige vaken om natten. Svenska banker hade lånat ut runt 500 miljarder kronor till allt som rör sig i dessa länder. Om deras valutor hade sjunkit som stenar skulle få kunnat betala tillbaka lån i då mycket dyra kronor. En eller två svenska storbanker hade gått i konkurs, staten hade tagit förlusterna och plötsligt hade vi varit ett av de där perifera EU-länderna med en exploderande statsskuld.

Men vi visste inte vilket virke balterna är gjorda av. De brast inte under trycket och de skylldes inte på andra – trots att det kunde vara befogat. De spottade i nävarna, kavlade upp ärmarna och arbetade hårdare. När de fick in mindre ändrade de inte spelreglerna, utan gjorde i stället av med mindre. Mycket mindre. Lettiska offentliganställdas löner sänktes med upp till 30 procent och många sjukhus och skolor stängdes. Estland genomförde ett åtstramningspaket på en tiondel av hela ekonomin.

Det var brutalt och innebar påfrestningar för en redan hårt prövad befolkning, men det gjorde också att de undvek ett totalt sammanbrott och slapp stora skulder som hade fått omvärlden att sky länderna långsiktigt. Länderna framstod snabbt som konkurrenskraftiga igen, investeringarna kom tillbaka och redan nu börjar de åter uppvisa snabb tillväxt och löneökningar. I stället för en långvarig stagnation fick de baltiska länderna en snabb nedgång som följdes av en lika snabb uppgång.

Men det mest imponerande är folkets reaktion. Om man bara pratar om sådana nedskärningar i Grekland orsakar det våldsamma upplopp. De baltiska befolkningarna lät inte bara bli att kasta tomater, de tackade för behandlingen. De lettiska väljarna omvalde förra året sin center-högerregering med en starkt ökad majoritet och tidigare i år gav de estniska väljarna ett ännu starkare mandat till det liberala regeringsbärande Reformpartiet än vid förra valet.

En estnisk vän förklarar för mig att den långvariga sovjetiska ockupationen gör dessa länder annorlunda. De vet hur mycket frihet betyder och vet att om man biter ihop och arbetar för ett långsiktigt resultat är det bättre än att ge efter för tillfälligt missnöje.

Som Suzy Toronto har konstaterat handlar livet om hur vi hanterar plan B. Alla föredrar plan A, där allt går bra, slutet gott, allting gott. Den stora frågan är hur vi hanterar plan B, och om vi då faller in i självömkan och offermentalitet, eller om vi kan göra det bästa av en svår situation. De baltiska länderna klarade just testet med bravur.

Johan Norberg
Författare och debattör



FOTO: SOFIA NERBRAND

Ukraina: Landet mellan öst och väst

Ukrainas historia har präglats av rysk dominans. Efter Sovjetunionens sammanbrott närmade sig landet EU och Nato. Idag är Ukraina ett land som står och väger, och relationerna till både EU och Ryssland är allt annat än problemfria.

Sedan självständigheten 1991 har Ukraina varit starkt präglad av sin geopolitiska position mellan öst och väst. Å ena sidan är landet såväl historiskt sett som i dagsläget starkt präglad av ett ömsesidigt beroendeförhållande till Ryssland. Å andra sidan ser landets politiska ledare det som angeläget att ha bra förbindelser med EU. Det är en svår balansakt, och under de senaste tjugo åren har landet pendlat fram och tillbaka mellan Ryssland, och EU och Nato.

Ända sedan mitten av 1600-talet har Ukraina på olika sätt varit underordnad det ryska, och senare det sovjetiska, imperiet. Efter självständigheten rörde sig Ukraina mot väst och var öppet för ett Natomedlemskap. Detta ledde till konflikter med Ryssland, som inte ville förlora sitt inflytande över de forna Sovjetrepublikerna. Från mitten av 90-talet närmade sig Ukraina åter Ryssland, men skiljaktigheter kvarstod om bland annat Nato och Ukrainas skulder för rysk naturgas och olja.

I och med den orangea revolutionen tycktes landet ta ett avgörande steg i västlig riktning, med mer öppenhet och större maktindelning mellan president och parlament. Men många av de ekonomiska och demokratiska reformer som dåvarande president Viktor Jusjtjenko utlovade har uteblivit. Inrikespolitiken har efter revolutionen till stor del istället kretsat kring en rad bråk mellan Jusjtjenko och revolutionens andra huvudfigur Julia Timosjenko.

När det gäller Ukraina, såväl inrikes- som utrikespolitiskt, är det en sak som är ständigt återkommande – energin. Ukraina importerar merparten av sin olja och gas från Ryssland, och hot om inskränkta olje- och gasleveranser är därför ett effektivt påtryckningsmedel

för Ryssland i relationen till Ukraina. Efter parlamentsvalet 2007 hotade till exempel det Kremlkontrollerade Gazprom med att stänga av gasleveranserna till Ukraina. Visserligen med hänvisning till obetalda gasräkningar – men att agerandet inte skulle ha något att göra med valutgången är föga troligt.

Ett ännu tydligare exempel på energins betydelse för ukrainsk politik är det som skedde i början av 2009, då Ryssland ströp sina gasleveranser till Ukraina till följd av att Ukraina hade 600 miljoner dollar i obetalda energiräkningar. Eftersom merparten av den ryska naturgasexporten till EU går över ukrainskt territorium, svarade Ukraina i sin tur med att stänga av ledningarna för export till EU, och många EU-länder drabbades hårt av minskade energileveranser.

Det är emellertid inte bara Ukraina som är beroende av Ryssland; förhållandet är ömsesidigt. Länderna har en lång gemensam historia och är språkligt och kulturellt närbesläktade. Ryssland är beroende av Ukraina på grund av landets militärpolitiska strategiska betydelse, och Ukraina är även viktigt i ekonomiskt avseende på grund av dess stora import av ryska produkter.

Och inte minst är Ukraina av ovärderlig betydelse för den ryska självbilden, med en ständigt rådande självuppfattning om Ryssland som ett stort och mäktigt imperium. Enligt den ryska traditionen ses inte Ukraina som en självständig stat, utan som ett ryskt gränsland, och stora delar av det politiska etablissemanget har fortfarande svårt att acceptera Ukraina som en suverän stat. Gaskrisen mellan Ryssland och Ukraina år 2009 handlade i själva verket inte främst om ekonomi och energi. Istället måste den ses i ljuset av de ryska stormaktsambitionerna och, inte minst, i ljuset av Ukrainas närmande till Väst och Nato.

På grund av sitt geopolitiska läge är Ukraina, för såväl EU som USA, av mycket stor betydelse för stabiliteten i hela regionen, vilket i sin tur gör relationen till Ryssland än mer känslig. Relationen mellan Ukraina och EU är dock allt annat än problemfri. Inom EU finns ett utbrett motstånd mot att utvidga unionen ännu mer, och många sydeuropeiska länder ser Ukraina som ett hot. Få länder drabbades så hårt av



FOTO: OSCAR SCHAU

finanskrisen som Ukraina, vilket ledde till att många ukrainare sökte jobb utanför landets gränser. Många länder, till exempel Spanien, vändas därför inför vilka konsekvenser ett ukrainskt EU-medlemskap skulle få för den inhemska arbetsmarknaden.

Många länder, däribland Tyskland, är dessutom oroliga för att ett ukrainskt EU-medlemskap skulle reta upp Ryssland och därigenom hota den ryska energiförsörjning som Tyskland, liksom flera andra EU-länder, är beroende av. Därtill har de senaste årens inrikespolitiska kriser i Ukraina fått många att ifrågasätta hur stabilt landet verkligen är.

Även i förhållandet till Nato har energifrågan betydelse. En majoritet av befolkningen är emot ett medlemskap, mycket på grund av att många misstänker att ett Nato-medlemskap, och därpå försämrade relationer med Ryssland, skulle leda till kraftigt höjda gaspriser.

Av avgörande betydelse för att Ukraina i framtiden ska kunna bli EU-medlem, är att landet genomför demokratiska reformer. President Viktor Janukovitj har visserligen som uttalad högsta prioritet att arbeta för ett EU-medlemskap. Den första utlandsresan efter tillträdet som president gick till Bryssel, och Janukovitj deklarerade i sitt installationstal att Ukraina är en alliansfri

europaisk stat som ska fungera som en bro mellan öst och väst.

Samtidigt har relationen mellan Ukraina och Ryssland avsevärt förbättrats sedan Putinfavoriten Janukovitj tillträdde. Dessutom har det efter hans tillträde skett försämringar vad gäller pressfriheten, och Janukovitjs parti har anklagats för omfattande valfusk i samband med lokalvalen år 2010. Därtill har den ukrainska författningsdomstolen återtagit konstitutionen från 1996, istället för den konstitution som antogs i och med revolutionen 2004, vilken ökade parlamentets befogenheter på bekostnad av den tidigare maktkoncentrationen kring presidenten.

Vilken väg Ukraina kommer att ta i framtiden är mycket svårt att säga. Ukrainsk politik tenderar att vara oförutsägbar, och pendlar ständigt mellan att å ena sidan vara vänligt inställd till Ryssland, å andra sidan till EU och Nato. Rysslands allt starkare stormaktsambitioner talar för att de kommer fortsätta att använda sig av energipolitiska påtryckningsmedel i relationen till Ukraina. Samtidigt inser ukrainska politiker, även den traditionellt rysslandsvänlige president Viktor Janukovitj, att relationen till EU är alltför värdefull för att slarvas bort med en alltför inställsam politik gentemot Ryssland.

En majoritet av befolkningen är emot ett medlemskap, mycket på grund av att många misstänker att ett Nato-medlemskap, och därpå försämrade relationer med Ryssland, skulle leda till kraftigt höjda gaspriser.»

För att Ukraina ska utvecklas i den riktning som tycktes ha utstakats i och med den orangea revolutionen, spelar EU en stor roll. Om tillräckligt många EU-länder ställer sig skeptiska till en EU-utvidgning, kommer ansträngningar för ett närmande till EU till slut te sig meningslösa ur ett ukrainskt perspektiv. En sådan utveckling vore farlig, och det gäller därför att Sverige, Polen och de baltiska staterna fortsätter stå upp för att Ukraina är välkommet in i EU, när kraven för medlemskap är uppfyllda.

Emma Söderberg Majanen

Kommunismens spöke vandrar ännu

När Sovjetunionen föll samman insåg omvärlden omfattningen av kommunismens brott. Det hindrade dock inte kommunistiska partier i Östeuropa från att leva vidare. Idag har de platser i flera nationella parlament.

Under valrörelsen 2010 samtalar jag med en väljare i Kalmar; han heter Anton, är ursprungligen från Ryssland och närmar sig 70-årsåldern. Anton berättar om sina egna erfarenheter från Sovjetunionen, där människors fri- och rättigheter ständigt kränktes medan eliterna inom kommunistpartiet levde det goda livet på befolkningens bekostnad.

Idag är verkligheten en annan. Sovjetunionen är borta och nya självständiga stater har rest sig upp ur kommunismens aska. Demokrati har ersatt diktatur och man har anammat marknadsekonomin. Globaliseringen är ett faktum.

Utvecklingen har däremot inte fått kommunismen att försvinna helt. Erfarenheterna av det kommunistiska förtrycket har inte helt stoppat post-sovjetiska kommunistpartier från att fortsätta driva sin politik i många öststaters nationella parlament. De flesta östeuropeiska länder styrs idag av högervalda regeringar, men samtidigt har flertalet länder öppet kommunistiska partier i de politiska församlingarna.

I det tjeckiska parlamentsvalet 2006 fick det före detta

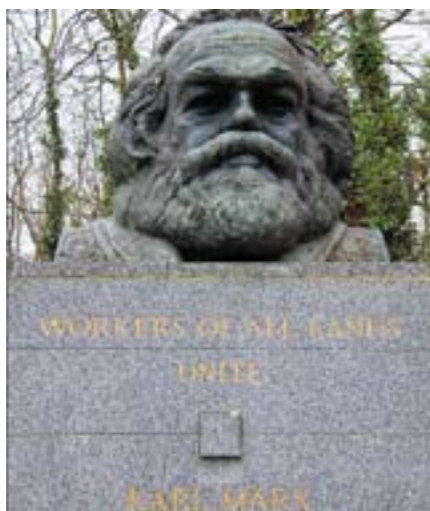


FOTO: FLICKR.COM/PHOTOS/LOOP_OH/

styrande kommunistpartiet (KSCM) 12.6 procent av väljarnas röster. I Ukraina har det nationella kommunistpartiets väljarstöd sjunkit till runt fem procent, från tidigare toppnivåer under 90-talet. Det är ändå nästan samma stöd som Kristdemokraterna fick i riksdagsvalet 2010, och partiet ingår i landets regering.

Enligt en opinionsundersökning i Ukraina har kommunistpartiet störst stöd bland landets pensionärer, men nästan inget stöd alls hos landets ungdomar. Undersökningen bekräftar en bild som man känner igen sig i: det ständiga antagandet om att det var bättre förr.

Efter Sovjetunionens fall började många av de nybildade staterna förändra sina politiska system, man genomförde avregleringar och öppnade upp för ett nytt och mer öppet samhälle. Omvälvande förändringar tenderar att skapa en nostalgisk känsla bland människor som längtar tillbaka till en svunnen tid, oavsett hur den tiden såg ut. Det är därför inte förvånande att vissa människor attraheras av de gamla kommunistpartierna.

I andra delar av Östeuropa ger man däremot vänsterpartier kalla handen i de nationella valen. Det finns ett förakt mot partier med rötter i den sovjetiska kommunismen. Tidigare i år omvaldes Estlands högerregering trots en djup ekonomisk kris och hårda åtstramningar. Befolkningen vände sig inte till vänsterpartierna trots löften om större ekonomiska satsningar.

Förvisso existerar kommunistiska partier eller partier med kommunistiska rötter i östeuropeiska parlament, men de utgör knappast några reella regeringsalternativ. Undantaget är, som nämndes ovan, det kommunistiska partiet i Ukraina som genom en koalition blivit en del av landets regering.

En fortsatt modernisering av de tidigare Sovjetstaterna kommer förmodligen att minska de kommunistiska partiernas stöd ytterligare.

Tillbaka till valrörelsen 2010. Anton skratrar medan han lyfter sin kaffekopp och säger: "Kommunismen är ondskans ansikte i vår värld".

Bawar Ismail

FOTO: MALINKA PERSSON



Ett komplement till partipolitiken

Dilsa Demirbag-Sten är en kontroversiell person i svensk debatt och hennes kritik av islam har av meningsmotståndare utmålats som islamofobisk. Thea Andersson har träffat henne för ett samtal om uppväxt, heder och religionens roll i samhället.

»I Sverige råder socialism, i Sverige är allt bra«. Dilsas, Dilbahs och Dilnarins pappa berättar om landet i norr. Pappan är aktiv socialist och därmed huvudfiende till den totalitära regimen i Turkiet. Han vill till ett land fritt från förtryck. "I det demokratiska Sverige förtrycks inga kurder", påstår han när familjen bestämmer sig för att fly till Sverige. Dilsa Demirbag-Sten är sex och ett halvt år gammal när hon tillsammans med sin mor, sina två systrar och sin nyfödda bror Azad anländer till Sverige 1974, där pappan under ett år förberett deras ankomst.

Tidigt fick Dilsa starka politiska uppfattningar. När jag träffar henne i Stockholm en dag i maj berättar hon att »livet är politik«. Bland sina vänner i Uppsala uppfattades hon som den tuffa och stökiga flickan med ett stort intellekt: arg, upprorisk och villig att slåss.

– Så har det varit sedan jag föddes, inte bara under tonåren. Och jag har ingen aning om varför. Jag skulle

kunna säga att det var min liberala grundsyn som kom fram. Det finns de som tycker att jag fortfarande är väldigt stökig verbalt, men jag slåss ju i alla fall inte som då. Jag har försonats med den perioden.

När Dilsa Demirbag-Sten var 14 år blev hon bortförlovd till en man i det gamla hemlandet Turkiet. Hennes traditionsbundna mor hade som största önskan att dottern skulle bli lyckligt bortgift, och efter att Dilsa gått ut högstadiet reste familjen för att besöka Turkiet och Dilsas blivande make. Dilsa beskriver förlovningsen som någonting som kom att staka ut hennes politiska bana.

– Jag vet inte riktigt när eller hur de tog form, mina liberala ståndpunkter. Men det var runt tiden jag blev bortförlovd. Då var jag tvungen att fråga mig: »Vad vill jag?«, »Hur långt får kränkningar av mina rättigheter gå?«, »Är det någon som har ett ansvar för att jag inte gifts bort?«

Att det inte var rätt förstod hon, och hon frågade sig själv varför ingen brydde sig. Hennes mor var övertygad om att giftermålet var Dilsas räddning från ett upproriskt och traditionsbrytande liv. Väl hemma från Turkiet bröt Dilsa förlovningsen, mot hennes mors önskan. Än idag ser Dilsa på förlovningsen som den händelse som ligger bakom hennes politiska intresse.

– Jag visste att jag skulle verka politiskt. Jag tänkte att jag skulle hitta ett parti som jag kände mig hemma i och agera utifrån det. Men när jag blev äldre så tänkte



jag att jag kanske ska stå utanför partipolitiken ett tag i alla fall. Nu ser jag den fria opinionsbildningen som ett mycket viktigt komplement till partipolitiken. Den passar mig som person bättre.

Det har varit viktigt för Dilsa att berätta om sina erfarenheter. För mindre än tio år sedan var det nästintill tabu att tala om heder och hedersvåldets koppling till religionen. Mordet på Fadime Sahindal blev startskottet för en debatt som Dilsa försökt väcka i flera år.

– Mordet på Fadime lyfte frågan kring heder och hederskultur i Sverige. Vi var många som fick nog. Det var ju inte bara det att man inte förstod hedersproblematiken – man sa inte: »Vi vet inte vad det är« – utan det var istället en direkt aggressiv hållning gentemot de utsatta tjejerna där man sa: »Det finns inte«. Om man går tillbaka bara några år så hade vi på fullt allvar en hel feministkår och personer till vänster som sa att hedersvåld inte existerade och att det i stället var ett rasistiskt påfund.

Dilsa Demirbag-Sten har blivit kritiserad för att vara islamofobisk i sin kritik av islam som religion. Men det är inte så att Dilsa hatar religion. Tvärtom har hon stor förståelse för religionens vikt för många människor. Och det är därför det är så viktigt att staten behandlar alla religioner lika.

– Yttrandefriheten gäller även tokreligiösa. Om folk anser att homosexualitet är förskräckligt och att kvinnor ska vara i köket så får de väl tycka så. Men sedan ska vi också kalla det för vad det är: homofobi och kvinnohat. Däremot är frågan vad vi gemensamt ska stödja. Om någon rent privat vill starta en förening som tycker såhär så får man gärna göra det. Men ska staten stödja sådana organisationer? Nej. Staten ska garantera att ingen religion behandlas negativt eller positivt, staten ska inte lägga sig i. Just för att religion är väldigt viktigt har staten ingenting med vad folk tror på att göra.

Att det finns vissa problem kring mångkulturen som måste lösas – som hedersrelaterat våld och tvångs-äktenskap – är numera tydligt för de flesta. Att diskutera och lösa dessa problem är viktigt. Dilsa anser att debatten tyvärr har blivit infekterad: ett typiskt exempel på det är anklagelserna om islamofobi mot henne själv.

– Det finns människor som ägnar hela sina liv åt kritik av påven, men ingen säger att de som gör det hatar alla katoliker. Men med islam är det annorlunda. Det är för att vi har en syn på muslimer som en svag grupp. Och det görs till exempel inte skillnad på islam och muslimer. Det ena är en religion som inte har några rättigheter i vår lagstiftning, kontra personer som däremot har rättigheter, liksom alla andra.

Att våga ta diskussionen är första steget mot att lösa

problematiken kring kollektivisering och den ökade främlingsfientligheten, menar Dilsa.

– Alla i det här landet som inte håller med Sverigedemokraterna verkar tro att man får pest om man står i närheten av en sverigedemokrat. Det är viktigt



Jag vet inte riktigt när eller hur de tog form, mina liberala ståndpunkter. Men det var runt tiden jag blev bortförlovd. Då var jag tvungen att fråga mig: »Vad vill jag?«, »Hur långt får kränkningar av mina rättigheter gå?«, »Är det någon som har ett ansvar för att jag inte gifts bort?«

att börja betrakta SD:s väljare som människor som är väldigt oroliga, som klamrar sig fast vid "svenskheten". Vi måste förklara för dem och erbjuda dem en annan vision, en vision som säger att det går att hitta någonting gemensamt oavsett vilken nationalitet vi tillhör.

Att berätta om livet som kurd i Sverige har varit viktigt för Dilsa Demirbag-Sten. År 2005 publicerade Dilsa sin första egenförfattade bok *Stamtavlor*, vilket är en bok där Dilsa berättar om sitt kurdiska arv från nomadbyn i Turkiet. Förra året kom hennes andra bok, *Fosterland*, där hon skriver om barndomen, tvångsförlovingen och hennes upplevelser som barn i Sverige. Hon har också medverkat i en rad samarbeten och antologier under de senaste femton åren.

Berättandet har en central roll i Dilsas liv. Projektet Berättarministeriet där hon är verksamhetsansvarig fokuserar på barn och deras roll i samhället. Projektet skapades för att erbjuda skolor och organisationer hjälp att uppmärksamma berättelser och upplevelser som barnen vill dela med sig av – det är en organisation som ska lyssna.

– Vi ville göra någonting konkret. Den totala barnfattigdomen minskar, men den är kraftigt koncentrerad till nyanlända. Det fungerar inte, vi kan inte ha det så. Vi kommer att betala för det på ett eller annat sätt. Vi kunde ha delat ut litteratur eller hållit föreläsningar, men vi bestämde oss för att arbeta med barn och unga ute i de utsatta områdena. Istället för att sitta stilla i innerstan kommer vi till dem. Är det någon grupp som är tacksam att jobba med, och där man samtidigt har roligt, så är det barn och unga.

Thea Andersson

Namn: Dilsa Demirbag-Sten

Född: 1969 i sydöstra Turkiet

Gör: Författare, skribent och debattör. Har skrivit böckerna *Stamtavlor* och *Fosterland*.

Visste du att: Dilsa är tidigare styrelseledamot i svenska Röda korset. Sedan 2010 är hon verksamhetsansvarig på Berättarministeriet.

En jätte på uppgång

Indien är världens största demokrati, med en befolkning på 1,2 miljarder. De senaste åren har ekonomin växt i en rasande takt. Men fattigdom, korrupktion och maktmissbruk riskerar att sätta käppar i hjulen för landets fortsatta utveckling. Det mesta talar ändå för att Indien blir en maktfaktor att räkna med i framtiden.

Indien är extremt på många sätt. För den som är van vid det välordnade Sverige kan det kaos som vid en första anblick verkar karaktärisera Indien vara närmast chockerande. Men om man håller modet uppe, och kommer in i tempot och rytmen, väntar belöningen i form av ett land som är helt fantastiskt rikt på kultur, entreprenörskap, gästvänlighet, intryck och upplevelser.

Egentligen är det fel att tala om Indien som ett land; det är en kontinent med enorma politiska, kulturella, ekonomiska, språkliga och religiösa skillnader. Att åka från Kerala i söder till Kashmir i norr är som att färdas mellan två olika länder.

Som en del av projektet Focus: CSR vid Handelshögskolan i Stockholm hade jag under våren möjlighet att i knappt tre veckor befinna mig i denna smältdegel. Förutom att på plats studera våra partnerföretags CSR-arbete utgjorde resan också en möjlighet att få en inblick i världens största demokrati, med 1,2 miljarder invånare. Olikt många andra kolonier har Indien varit demokratiskt ända sedan självständigheten från britterna 1947.

Sedan 20 år sedan har indierna även upplevt frihet på det ekonomiska planet. 1991 inleddes omfattande reformer för frihandel och marknadsekonomi. Sedan dess

har tillväxtsiffrorna legat på 7-8 procent om året, att jämföras med cirka 3 procent under tiden med en planerad ekonomi. Dåvarande finansministern, Manmohan Singh, var arkitekten bakom reformerna. Idag är han landets premiärminister.

Till skillnad från statskapitalismens Kina präglas den indiska ekonomin i högre grad av privat ägande och entreprenörskap. Dessutom konkurrerar man inte bara med låga löner – tvärtom är indiska ingenjörer bland de bäst utbildade i världen. Särskilt IT-sektorn har växt dramatiskt på senare år.

Indien har en stadigt växande medelklass på i dagsläget runt 300 miljoner personer. Klyftorna i landet är dock enorma. Trots den starka ekonomiska tillväxten lever enorma skaror människor fortfarande i extrem fattigdom: andelen absolut fattiga beräknas vara runt 37 procent.

I vilken omfattning levnadsförhållandena har förbättrats är omdiskuterat. Vissa hävdar att den minskat med nära hälften på 20 år, medan andra pekar på FN:s Human Development Index, där Indien backat tio placeringar de senaste åren.

Oavsett är fattigdomen ett ständigt inslag i gatubilden. Smutsiga barn med tovtigt hår, krymplingar

som saknar ett ben eller ett öga och ibland hela familjer kan ses tigga, nästan var man än befinner sig. Överallt sover människor på gatan, under allt annat än värdiga förhållanden.

Ett annat stort problem som hämmar den indiska tillväxten är den utbredda korrupktionen och byråkratins kvarnar, som ofta maler otroligt långsamt. I Transparency Internationals senaste ranking hamnar Indien på en föga smickrande 87:e plats av 178 studerade länder.

Det är inte bara byråkratin som är korrumpierad: 2008 var en fjärdedel av det indiska parlamentets ledamöter anklagade för någon form av brottslighet. Politiken är ett av de snabbaste sätten att bli riktigt rik, och många politiker sitter i knäna på lobbyister.

Men trots alla problem är Indien ett land som har framtiden för sig. Det mesta talar för att utvecklingen kommer att fortsätta i rätt riktning. Särskilt om landet lyckas få bukt med fattigdomen, korrupktionen och maktmissbruket.

Jakob Nyström

FOTO: JAKOB NYSTRÖM OCH CAROLINE ERIKSSON

Russinen i lagboken

Västvärlden må anses modern, upplyst och demokratisk, men det betyder inte att det inte existerar en del paragrafer i många länders lagböcker som åldrats med allt annat än värdighet. Bawar Ismail listar sju konstiga lagar.

1. Nationalstaten överlever enbart om man har en stark nationell enighet. För att stärka denna enighet i Storbritannien är det ytterst viktigt att man sluter upp bakom kungafamiljen. Därför är det att betrakta som landsförräderi om man sätter ett klistermärke med den kungliga kronan upp och ned.

4. Storbritannien anses i många avseenden vara konservativt, särskilt kulturellt. Landet har många gamla lagar som länge undgått utrensning. Visste ni till exempel att det är olagligt att dö i det brittiska parlamentet? Straffet för detta brott är dock något oklart.

6. I Frankrike införde man en lag som förbjöd människor att kalla grisar för Napoleon. Denna lag är fortfarande orörd, mer eller mindre som ett minne från historien.



FOTO: FLICKR.COM/PHOTOS/MICHAELLOUON

2. Även det moderna Sverige har udda lagar. Vår sexköpslag legaliserar prostitution men gör det samtidigt olagligt att köpa sexuella tjänster. Medan andra länder förbjuder prostitution rakt av gör vi det bakvägen, genom att endast kriminalisera den ena parten i brottet.



© JOHN SWANNELL/CAMERA PRESS

3 I Storbritannien finner man även en lag som förbjuder människor att kalla på taxi i London om de drabbats av pesten. Dessutom är det förbjudet för taxichaufförer i samma stad att köra med rabiesbesmittade hundar i bilen.

5. Att minska antalet trafikolyckor brukar vara en viktig prioritering för politiker. I den amerikanska delstaten Alabama tog man i med hårdhandskarna när man förbjöd delstatens invånare att köra bil med ögonbindel.

7. I USA speglas delstaternas självständighet mycket i deras egna lagar och bestämmelser. Ohio finns sedan lång tid tillbaka en lag som förbjuder invånarna att berusa delstatens fiskar.

Gammal kris sedd genom nya ögon

Tidningsdöden har skildrats till mättnadens gräns av en rad journalister, debattörer och forskare de senaste åren. Den som vill få material publicerat och uppmärksammat på ämnet kan alltså med fördel fundera ordentligt på nya grepp. Tom Rachmans nyöversatta roman *De imperfekta* (Weyler förlag 2011), måste läsas mot den bakgrunden.

Journalisten Rachman har inget nytt att säga om sin branschs ekonomiska problem men förpackar budskapet på ett för svenska ögon nyskapande sätt. I novelliknande kapitel, med utgångspunkt i en uppsjö av karaktärers vardagsliv, skildrar *De imperfekta* vår tids större mediala samhällsförändringar. Samma vardagsliv ställs i slutet av varje kapitel, genom historiska tillbakablickar, i kontrast mot en svunnen guldålder.

De imperfekta förtjänar både ris och ros. Ris för att Rachmans karaktärer är endimensionella och stereotypa. Novellformen i kombination med en stark vilja att tydliggöra författarens poäng skapar en grogrund för ett flertal platta karaktärer. Vissa av dem så banala att de bara tillskrivs enstaka egenskaper, gärna härleda ur stereotyper om klass, nationalitet eller kön.

Just skildringen av karaktärernas kön är ett återkommande lågvattenmärke. Människorna som handlingen i *De imperfekta* kretsar kring är till större delen just "imperfekta". Ändå är det genomgående övertydligt att kvinnorna är särskilt olyckliga, sköra och trösttålande.

Karaktärsteckningen samt vanan att skriva läsaren på näsan åsido är *De imperfekta* en läsvärd och tankeväckande bok. Rachman lyckas fånga upp språkbruk, tankar och händelser, som med lite distans kommer att vara intimt förknippade med det så kallade 00-talet. De många karaktärerna lyckas tillsammans måla upp en bred bild av papperstidningens nedgång, Internets expansion och pr-konsulternas ökande inflytande på journalistiken.



Antalet korrespondenter minskar, produktionstakten stiger och hotet om nedläggning är ständigt närvarande. Den tidigare så välvilliga ägarfamiljen irriteras av förlorade intäkter samtidigt som tidigare intellektuella redaktörer sakta fylls av sensationslystnad. Den kvalitativa journalistiken tunnas ut och den gamla skolans skribenter, ledning och läsare försvinner sakta.

Trots att Tom Rachmans bok tydligt pekar på vad han uppfattar som ett samhällsproblem identifierar han aldrig någon lösning. Det hedrar författaren att han efter sitt inhamrande av egna iakttagelser slutligen släpper läsarens tanke fri. Från en svensk horisont upplevs kanske avsaknaden av krav på presstöd och public service som särskilt befriande.

Ironiskt nog visar Rachman genom sin bok, om en mörk framtid för tänkande och djuplodande skrivande, att det finns hopp för detsamma. Att boken tagits emot väl av både läsare och kritiker världen över pekar på att samtiden kanske inte är så fördummad som Rachman fruktar.

Mot bakgrund av detta är det möjligt att tidningsdöden inte innebär slutet för journalistiken, snarare ett skifte av huvudsaklig kanal för att nå ut med den. Den journalist, debattör eller forskare som skriver en roman med den tesen skulle verkligen bidra med något nytt till diskussionen om framtidens medier.

Joakim Rönnbäck

Namn: Tom Rachman

Född: Brittisk-kanadensisk journalist född 1974.

Vissste du att:

Rachman har rapporterat från Paris för Herald Tribune och för AP från bland annat Italien och Turkiet.

Efter att debutromanen *De imperfekta* gjort succé pågår en påkostad filmatisering.

Rachman är i dag författare på heltid och skriver under stort hemlighetsmakeri på en ny roman.

Statussyndromet

Håkan Tribell minns sin första strejk: Hans mamma protesterade mot den tänkta kommunaliseringen av skolan. 20 år senare ser vi de katastrofala resultaten av Göran Perssons stora skolreform.

Jag minns min första strejk. Den var förstås inte min, utan min mammas. Det var på hösten 1989 och Sveriges lärare formerade sig till vad som troligen var deras sista stora strid. Eller snarare hälften av Sveriges lärare.

Jag gick på mellanstadiet och förbannade att de flesta i våra katedrar (jodå, både ordet och undervisningsformen användes flitigt då) tillhörde det andra lärarfacket, Lärarförbundet, en del av tjänstemannafacket TCO. Mamma tillhörde Lärarnas Riksförbund (LR), som ingick i akademikerfacket Saco. Det var LR som strejkade, medan Lärarförbundet jobbade som vanligt.

Strejker brukar handla om löner och arbetsvillkor. Det gjorde det väl den här gången också, men framför allt handlade den om kommunaliseringen. Göran Persson (S) var ny skolminister och ville göra något åt den krångliga skolan. Lite märkligt var det, för någon rasande skoldebatt, som vi har haft i Sverige de senaste femton åren, fanns inte då. Det var inte uppenbart att det fanns stora problem i skolan. Inte som i dag, när tusen och åter tusen elever går nio år i grundskolan utan att lära sig räkna, skriva eller läsa ordentligt.

Problemet var i stället att ansvaret för lärarna var delat mellan stat och kommun. Dessutom hade byråkratikolossen Skolöverstyrelsen fullständigt reglerat sönder skolan. Göran Perssons lösning blev att helt enkelt lägga ner hela myndigheten. Samt att kommunalisera lärarna.

Det gillade inte lärarna, i alla fall inte de som var med i LR. Varför inte, kan man fråga sig? Svaret finns i

boken *Kommunaliseringen av skolan* (Ekerlids Förlag AB 2011). Det handlade om att förvandla läraren från statusfylld statlig akademiker till kommunal tjänsteman. Tänk socialsekreterare, eller varför inte sophämtare. Göran Persson har själv erkänt i sina memoarer: "Jag insåg varför lärarna gjorde sådant motstånd. Den statliga kopplingen gav dem en högre status i förhållande till andra kommunanställda."

Det hände andra saker i början av 1990-talet som påverkade skolan. Det fria skolvalet,



47 av de 50 sämsta skolorna i Sverige är kommunala skolor. Tänk om det var omöjligt för elever och föräldrar att välja bort dem!«

friskolereformen, nytt betygssystem och ny läroplan kom strax efter kommunaliseringen. Samtidigt drabbades hela ekonomin av en finanskris. I flera år talade alla om krisen som orsaken till skolans problem. I dag, när man inte längre kan skylla på brist på pengar, är det i stället friskolereformen som väcker vrede.

Personligen är jag övertygad om att utan det fria skolvalet och friskolorna skulle situationen i skolan vara ännu värre. 47 av de 50 sämsta skolorna i Sverige är kommunala skolor. Tänk om det var omöjligt för elever och föräldrar att välja bort dem!

Kommunaliseringen var den första av alla skolreformer i början av 1990-talet. Det var där det gick fel. Forskning visar tydligt att inget är så viktigt för skolan som bra lärare. Få saker är så viktiga för att få bra lärare som att yrket har hög status. Och det var precis detta kommunaliseringen skulle motverka.

Mamma och hennes kolleger gav till slut upp. Före jul var strejken över och även riksdagen fick jullof. Göran Persson fick massor av beröm i sitt parti och belönades med att bli finansminister och sedan, efter ett par år, statsminister.



FOTO: EMILIA OJJE

Håkan Tribell
Chef för Timbro Idé



Gömd men inte glömd

Vi samlar inte in pengar till gömda flyktingar för att det är synd om dem. Vi gör det därför att det är en självklarhet för en fri värld att alla har samma rättigheter och de mänskliga rättigheterna skall respekteras.

Liberala Flyktingfonden bildades av Liberala ungdomsförbundet för att vi inte kan leva med att människor avvisas till tortyr, förföljelse och död. Vi samlar in och fördelar

pengar till dem som gömmer sig eftersom de inte kan återvända hem. De behöver mat och tak över huvudet, de behöver mediciner och en bra advokat.

Miljontals människor flyr över världen, några av dem flyr hit. Varje timme Liberala Flyktingfondens pengar kan skänka en familj, är en timme extra i deras liv. Hjälp oss att rädda liv och försvara medmänskligheten.

Skänk pengar via SMS

Bidra med en engångssumma genom att skicka en av följande koder till nummer 72 120.

LUF FOND (10 kr*)

LUF FOND 15 (15 kr*)

LUF FOND 30 (30 kr*)

Skänk pengar via Plusgiro

Du kan enkelt sätta in pengar på vårt Plusgirokontonummer. Sätt in önskat belopp på kontonummer 35 33 88-2.

FLYKTINGFONDEN

Hjälper gömda och utsatta